

Saksafon chog'usida ijrochilik mahorati

Diyorbek Ulug'bekovich Ramazonov
Navoiy davlat universiteti

Annotatsiya: Maqolada musiqa olamidagi evolyutsion o'zgarishlar ta'sirida saksovul chalish san'atining rivojlanishi ko'rib chiqiladi. Muallif havoni puflab va saksofon asbobi ijrochiligidagi turli yo'nalishlarning parallel rivojlanishiga, saksafon san'atidagi o'zgarishlarga jazz musiqasining ta'siriga, shuningdek, saksafonda musiqachilar tomonidan namoyish etilgan yangi professional mahoratga e'tibor qaratadi. Jazzning ma'nosi, musiqa ramzi sifatidagi roli va turli musiqiy janrlarga ta'siriga alohida e'tibor qaratilgan. Saksafonning yengil musiqada mashhurligi tarixi, uning jazz va ilk davridagi o'rni, shuningdek, akademik musiqadan vaqtinchalik chetlashtirilgandan so'ng cholg'uning qaytishi va akademiylanishi ko'rib chiqiladi. Maqolada saksofonning ahamiyati va musiqa madaniyatiga ta'siri haqida xulosa qilingan.

Kalit so'zlar: saksafon san'ati, jazz davri, jazz musiqasi, musiqachi-ijrochi, musiqiy tuzilma, san'at turlari, akademik musiqa, puflama cholg'u asbobi

Saxophone Playing Skills

Derbek Ulugbekovich Ramazonov
Navoi State University

Abstract: The article discusses the development of the art of playing the saxophone under the influence of evolutionary changes in the world of music. The author draws attention to the parallel development of various directions of playing the saxophone and playing the saxophone, the influence of jazz music on changes in the art of saxophone, as well as new professional skills demonstrated by saxophonists. The emphasis is on the importance of jazz, its role as a musical symbol, and its influence on various musical genres. The history of the saxophone's popularity in light music, its place in jazz and its early years, as well as the return and academicization of the instrument after its temporary exclusion from academic music are considered. The article summarizes the importance of the saxophone and its influence on musical culture.

Keywords: saxophone art, jazz era, jazz music, musician-performer, musical structure, art forms, academic music, wind instrument

Yangi standartlar puflama cholg'u asbobi ijrochiligining mustaqil tuzilma sifatida rivojlanishiga olib keldi, uni boshqa san'at turlarining ta'siridan uzoqlashtirdi.

Saksafon san'atidagi o'zgarishlarga jazz musiqasi ham katta ta'sir ko'rsatdi, bu esa ijrochidan xoh estrada ansambli, xoh simfonik orkestr bo'lsin, turli uslub va kompozitsiyalarda o'ynashni talab qildi. Ushbu o'zgarishlar ushbu maqolada ko'rib chiqilgan asbobni yanada mashhur va xilma-xil qilib, ijrochining mahoratiga qo'yiladigan talablarni oshirdi.

20-asrda saksafon chalayotgan musiqachilar vibrato kabi yangi mahoratlarni namoyish qila boshladilar, bu esa boshqa musiqachilarning e'tiborini ushbu asbobga jalb qildi. Saksafonga hal qiluvchi ta'sir folklor va afro-amerikalik musiqani uyg'unlashtirgan Evropada tezda mashhur bo'lgan jazz edi. Jazz aks-sadolari o'ziga xos ohang, garmoniya va ritm, improvizatsiya qobiliyati tufayli turli musiqiy janr va uslublarda, jumladan, kamera, simfonik va opera asarlarida namoyon bo'la boshladi.

Frantsuz kompozitori D. Milhaud jazz musiqasiga qoyil qoldi, uning yangi ritmik effektlari va tembr kombinatsiyalarini qayd etdi. Jazz nafaqat stilistik harakat, balki XX asr musiqasining ramzi va arxetipiga ham aylandi. Asr boshlarida saksafon engil musiqada mashhur bo'lib, vodevil jo'rligida, shuningdek, turli ko'ngilochar guruhlarning bir qismi bo'lib, turli musiqiy janrlarni ijro etishda o'zining ko'p qirraliligini isbotladi.

Saksafon taxminan 1910-yillardan 1920-yillarning oxirigacha aniqlangan Jazz davrida muhim yakkaxon asbobga aylandi. 1920-yillarning oxiri 30-yillarning boshlarida saksafon chalish san'atining rivojlanishida katta guruhlarning tashkil topishi muhim rol o'ynadi. Sving davrida, taxminan 1930-yillarning o'rtalaridan 1940-yillarning o'rtalariga qadar, saksafon jazzda dominant asbobga aylandi. Ko'pincha turli xil tessituralarning beshta asbobidan iborat bo'lgan saksafon guruhlari tovush diapazoni va keng ovozi tufayli mashhur bo'lib, keng qo'llaniladi. Jazz musiqachilari birinchi bo'lib saksafonning kontsert asbobi sifatidagi imkoniyatlarini namoyish etib, uni jazzning "qiroliga" aylantirdilar. Biroq, jazz eyforiyasi saksofonning jazz janri bilan bog'liqligi sababli akademik musiqadan yo'qolishiga olib keldi. Jazz ijrosiga xos bo'lgan tovush ishlab chiqarish texnikasi arsenali ham saksafonni elita musiqa doiralaridan chiqarib tashlashga yordam berdi.

20-asr boshlarida saksafon jazz ijrosining atributi hisoblanib, klassik musiqa hukmronlik qilgan Amerika musiqa ta'limi tizimiga kiritilmagan. Bu professional saksofon akademik ko'rsatkichlarining sekin rivojlanishiga olib keldi. Biroq, 1930-yillarda jazz musiqasida mashhurligi tufayli saksafonga qiziqish uyg'ondi. Yangi Orlean jazzining inqirozidan so'ng, belanchakning uslub sifatida mashhurligi oshib, janrning rivojlanishiga e'tibor qaratdi. Bu cholg'uning ikkinchi darajali akademiyasini ta'minlab, saksafonning qaytishi va ommalashishiga olib keldi. Professional va ommabop musiqani sintez qilish istagi saksafon san'atining rivojlanishiga va umumiy

ijrochilik darajasining oshishiga ta'sir ko'rsatdi. Sving uslubida ijrochilarning musiqiy tayyorgarligiga qo'yiladigan talablar yuqori edi, bu yaxshi konservatoriya ma'lumotiga ega bo'lgan jazzmenlarning paydo bo'lishiga yordam berdi.

Sving davrining katta guruhlari professional musiqachilar uchun eksperimental ijodiy laboratoriyaga aylandi, u erda turli xil yangiliklar sinovdan o'tkazildi. Musiqachilar o'zlarining o'ziga xos o'yin uslublari bilan ajralib turishga intilishdi, bu esa o'ziga xos ijro usullarini, masalan, akkordlar yoki shapaloqlarni o'ynashni joriy etishga olib keldi. Jazzda saksafonning mashhurli kompozitorlarning e'tiborini tortdi va ular klassik orkestr kontekstida asbob bilan tajriba o'tkaza boshladilar. Jazz ta'siri aniqlana boshladi saksafonning simfonik partituralardagi vazifalari xilma-xillik va o'ziga xos tovush to'qimalariga olib keladi. 20-asrning birinchi yarmida turli bastakorlar saksofondan orkestr asarlarida foydalanganlar, uning badiiy imkoniyatlarini namoyish etganlar va simfonik musiqaga o'zgarishlar kiritganlar.

Ijrochining motor-texnik ko'nikmalari yoki texnikasi - bu kosmosda tayanch-harakat tizimini tashkil etish, yaxshi rivojlangan vosita qobiliyatlari, harakat harakatlarini aniq bajarish qobiliyati, ijro texnikasini egallash. Musiqiy ijro mahorati deganda tinglovchilarga musiqani taqdim etish uchun zarur bo'lgan musiqiy kompetensiyalar, jumladan asbobning texnik mahorati, musiqiy dizayn va sahna mahorati tushuniladi. Musiqiy ijro, musiqani muayyan ijro vositalaridan foydalangan holda takrorlash, badiiy ijodning bir turi. Nota yozuvida mavjud bo'lgan musiqa asari faqat shu jarayonda haqiqiy tovush timsolini oladi.

Talabaning saksafon chalishga individual moslashuvining o'ziga xos xususiyatlarini inobatga olgan holda, ko'pchilik bolalar va o'smirlarning jismoniy xususiyatlariga mos dizaynga ega bo'lgan alto-saksafonda darslarni boshlash maqsadga muvofiq ko'rinadi. Ushbu turdagi asbob tovush chiqarishning nisbatan qulayligi, barmoqlarni o'zlashtirishi, ifodali tembr xususiyatlariga ega, shuningdek, juda keng repertuarga ega. Saksafon chalishni 8-10 yoshdan boshlashingiz mumkin. Avvalo, siz talabaning saksofonni o'rganishga yaroqliligining tashqi belgilarini aniqlashingiz kerak: lablar, til, tishlar, jag'lar, barmoqlar, qo'llar, ko'krak atrofi, tana vazni, holati va boshqalar tuzilishi - bularning barchasi ijro mahoratini tashkil qiladi. puflama cholg'u asbobi chalinadigan asbob. Yurak-qon tomir va nafas olish tizimlarining normal holati tibbiy mutaxassislar tomonidan baholanadi. Kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, jismoniy rivojlanish darajasi yaxshi bo'lgan bolalar va o'smirlar, qoida tariqasida, saksafon chalishga tezda moslashadi va o'yin yukini oshirishga o'tadilar. Talabaning muvaffaqiyatli rivojlanishi ko'p jihatdan uning musiqiy qobiliyatiga (eshitish, ritm hissi, xotira, vosita qobiliyatlari) bog'liq bo'ladi. Saksafon sinfi ijodiy ustaxonaning bir turi bo'lib, unda o'qituvchi o'z o'quvchilariga ta'sir ko'rsatib, foydali ijodiy faoliyatni o'zlashtirishi, axloqiy ideallar va muloqotning zarur axloqiy me'yorlarini shakllantirish uchun sharoit yaratadi. Ehtimol, ko'plab talabalar

bu sinfdan o'tadilar - iqtidorli va unchalik iqtidorli emas, o'rtacha va shunchaki zaif. Lekin, ularning iqtidori va musiqiyligi darajasidan qat'i nazar, o'qituvchi o'z o'quvchilarida asosiy narsa - individuallikni ko'rishi va uni cholg'u ustidagi kundalik tizimli ishlash uchun oqilona talablar asosida rivojlantirishga intilishi kerak. Bu musiqa o'qituvchisi kasbining serqirraligi, murakkabligi va hikmatliligi, uning qo'lida yosh musiqachining istiqboli va ijrochilik mahorati yotadi.

Saksafon nisbatan yosh asbob bo'lib, uning ixtirochisi iste'dodli musiqa ustasi Belgiyalik Adolf Saks (1814-1894) edi. Ko'p izlanish va tajribalardan so'ng u o'z ixtirochisi nomini olgan noodatiy musiqa asbobining birinchi nusxasini yaratishga muvaffaq bo'ldi. Bu taxminan 1840 yilda sodir bo'lgan. Sax birinchi bo'lib tomoshabinlar oldida kontsertda chiqish qilib, saksafonning barcha afzalliklarini o'z chalishi bilan namoyish etdi. Bir qarashda saksafon bas klarnetga o'xshardi: o'sha klapan mexanikasi, karnaylar, tumshug'i shaklidagi og'izlik... Lekin, aslida, saksafon o'zining avvalgilaridan g'ayrioddiy rang-barang, yumshoq va o'ziga xos tovush tembri bilan ajralib turardi. Keyinchalik, Sax o'zining konstruktiv g'oyasini ishlab chiqdi, bu uni butun saksafon oilasini yaratishga olib keldi. U birinchi oilani opera va simfonik orkestrda, ikkinchisini esa guruch orkestrining bir qismi sifatida yaratdi. Bundan tashqari, saksafonning har bir turi o'z nomini qo'shiq ovozlarning qabul qilingan nomlariga muvofiq oldi: sopranino, soprano, alto, tenor, bariton va bas. Birinchi guruhning saksovullari vaqt sinoviga dosh berolmadi va ikkinchi oilaning cholg'u asboblarga o'rin berdi. Bular bugungi kunda saksofonchilarning konsert sahnasida, orkestr va ansambllarda ijro etishlariga maktab vazifasini o'taydi.

Saksafon darslarining dastlabki bosqichida talabanning o'ynash paytida nafas olish va chiqarishning oqilona usulini egallashi katta ahamiyatga ega. Talabanning nafas olish tizimini saksafon chalish sharoitlariga moslashtirish jarayoni, qoida tariqasida, tez emas, balki asta-sekin va o'yin yukini oshirish rejimida davom etadi. Nafas olishning o'yinga moslashishining o'ziga xosligi insonning normal nafas olish me'yorlaridan ba'zi bir og'ishlar bilan bog'liq bo'lib, uning muhim xususiyatlaridan biri nafas olish fazalarining bir xil nisbati (chastotasi) hisoblanadi. Oddiy nafas olishdan farqli o'laroq, nafas olishni amalga oshirish turli vaqtning ikki fazasini o'z ichiga oladi: og'iz orqali qisqa, tez nafas olish va sun'iy nafasni ushlab turish bilan va qamish qarshiligi sharoitida uzoq vaqt nafas olish. Ekshalatsiyaning davomiyligi musiqiy iboralarning tabiati va tuzilishiga, shuningdek, musiqachining o'ynash niyatlariga bog'liq. Tizimli saksofon amaliyoti nafas olish mushaklarining faol ishi (interkostal, pektoral, qorin va boshqalar), ko'krak qafasi, o'pka hajmining oshishi va muhim nafas olish mushaklari sifatida diafragmaning baquvvat harakati bilan birga keladi.

Nafas olayotganda, saksofonchi nafas olish mushaklarida haddan tashqari kuchlanishni keltirib chiqarmaslik uchun juda ko'p havo qabul qilmasligi kerak. Bundan tashqari, maksimal havo bosimi oqimiga saksafon chalish kerak emas.

Shuningdek, nafas olayotganda elkangiz ko'tarilmasligini ta'minlash kerak. Nafas olish tezligi nafasni o'zgartirish uchun ajratilgan vaqtga to'g'ri kelishi kerak: pauza qanchalik kichik bo'lsa, nafas olish tezroq amalga oshiriladi va aksincha. Pauzalar bo'lmasa, nafas juda tez, ishlab chiqarilgan tovushlarning davomiyligini buzmasdan olinadi. Nafas olingan havo asbobga etarlicha to'la, bir xilda va zarbasiz kirishi kerak. Nafas olishning oqilona turidan mohirona foydalanish bilan bir qatorda, saksofonchi uchun nafas chiqarish rejimida nafas olish qo'llab-quvvatlashi - mushaklar kuchlanishining jismoniy hissiyotini saqlab turish muhimdir. Har bir ijrochini qo'llab-quvvatlash maydoni o'ziga xos tarzda seziladi: qorin bo'shlig'ida yoki epigastral mintaqada, lateral mushaklarda yoki bel qismida va hokazo. Erkin ekshalatsiyaning eng qulay sharti qorin bo'shlig'i bo'shlig'i devorlarini qo'llab-quvvatlashdir, ular kattaroqdir. kuch va harakatchanlik va elastiklik. Kasbiy nafas olish texnikasini o'zlashtirish saksafonda o'ynashda nafas olishni o'zgartirish uchun ma'lum qoidalarga rioya qilishni o'z ichiga oladi. Ulardan asosiylari quyidagilar:

- Nafasni musiqiy matnning sezura eng aniq ifodalangan joyida o'zgartirish tavsiya etiladi.

- Pauza paytida nafas olish yaxshidir. Biroq, musiqada ko'p sonli pauzalar mavjud bo'lsa, ularning har birida nafas olmaslik kerak.

- Musiqiy matnda pauzalar bo'lmasa, nisbatan uzun tovushda to'xtashlardan foydalanish kerak.

- Ohangning uzluksiz harakati bilan, pauzalar va nisbatan uzun tovushlar bo'lmaganda, nafas olishning o'zgarishi uchun quyidagi joylarda sezura topishingiz mumkin: ritmik takrorlash, garmonik funktsiyalarning o'zgarishi, kontrastli dinamik soyalar va keng intervalli sakrashlar.

- Nafas olishni o'zgartirish tavsiya etilmaydi: ohangning turli xil akkordsiz tovushlarini ijro etishda, ushlab turish va ko'tarishdan oldin, o'tish va yordamchi tovushlardan oldin, kirish ohangidan keyin. Nafas olishning rivojlanishi ikki yo'l bilan amalga oshirilishi mumkin: asbobsiz va uni o'ynash jarayonida. Birinchi usul yordamchi, tarbiyaviy xarakterga ega bo'lib, uning mohiyati ushbu Maktabning tayyorgarlik darsida yoritilgan (19-betga qarang). Ikkinchi usul uzluksiz tovushlarni ijro etish, maxsus melodik mashqlar, shkalalar, arpegjli akkordlar, etyudlar, shuningdek, sekin, kantilena musiqalarini ijro etish bilan bog'liq.

Saksafon nisbatan qat'iy o'lchovli sozlashga ega asbob bo'lib, uning dizayniga bevosita bog'liq. Saksafonlarning eng ilg'or modellarida ham ba'zi intonatsiya kamchiliklari mavjud. Saksafonning klapan mexanikasi chiqarilgan tovushlar balandligini nisbiy aniqlash uchun faqat akustik sharoit yaratadi. Demak, saksofonchi o'z cholg'usining noto'g'ri yoki shubhali intonatsion tovushlarini yaxshi bilishi kerak, chunki u o'ynash jarayonida intonatsiya nuqsonlarini bartaraf etishga tayyor bo'lishi kerak. Shuni yodda tutish kerakki, bir nechta tovushlarni o'ynagandan so'ng, puflama

cholg'u asboblari, shu jumladan saksofonning tanasi qizib keta boshlaydi. Bu asbobning umumiy sozlashini biroz ortiqcha baholashga olib keladi. Intonatsiya og'ishlariga dinamika ham ta'sir qiladi: ijro paytida u kuchayganda, tovush balandligi pasayadi, zaiflashganda esa kuchayadi. Buni hisobga olgan holda, eshitish, lablar va nafas olish yordamida ohang tuzilishini doimiy ravishda sozlash kerak. Ayniqsa, saksofonchi uchun ansambl yoki orkestr tarkibida pianino chalishdan oldin o'z cholg'usini sozlashni imkon qadar ertaroq o'rganish juda muhimdir. Buning uchun saksofonni birinchi navbatda "ishlaydigan" harorat holatiga keltirish kerak, ya'ni avval uni chalish kerak. Keyin, og'iz bo'shlig'i trubkasidagi og'iz bo'shlig'ini cho'zish (intonatsiyani pasaytirish uchun) yoki orqaga tortish (uni oshirish uchun) orqali umumiy sozlash balandligini sozlang. Bunday holda, siz qamishning elastik xususiyatlariga e'tibor berishingiz kerak: juda engil qamish tovushni biroz pasaytiradi, og'irroq esa o'sishni beradi. Pitch strukturasi to'g'rilash uchun quyidagi usullar mavjud: qo'llaniladigan barmoqning yonida joylashgan valflarning qo'shimcha ochilishi qadamni oshirishga imkon beradi va aksincha, qo'shimcha yopish uni tushirishga imkon beradi. Ammo cholg'uni eng ehtiyotkorlik bilan umumiy sozlash ham, agar saksofonchi o'z chalishni diqqat bilan tinglashni o'rganmasa va uni doimiy ravishda boshqarish qobiliyatini rivojlantirmasa, tovushlarning barqaror balandligini ta'minlay olmaydi. Erkin, moslashuvchan ovoz ishlab chiqarish va intonatsiyani to'g'ri sozlash uchun saksofonchi muntazam ravishda musiqiy qulog'ini rivojlantirishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. СС Болта-Зода. Принципы и приложения музыкальной формы. Science and Education 5 (2), 432-438
2. СБ Саидий. Нестандартные психологические структуры и модуляция в педагогике. Science and Education 5 (2), 348-354
3. СС Болта-Зода. Обменное приёмы аккордов семейство субдоминанты и доминанты использование на фортепиано. Science and Education 5 (2), 439-444
4. СБ Саидий. Художественно-педагогическое общение как средство формирования музыкальной мотивации школьников. Science and Education 5 (2), 322-327
5. Саидий, Саид Болта-зода. Адаптивность детей к школе при посещении и непосещении дошкольного учреждения. Science and education 4 (5), 1105 - 1112
6. Ропиева, Дурдона Акмаль кизы, Саид Болтазода, Саидий. Технологии формирования и развития вокально-хорового навыка студентов через народные песни. Science and Education 4 (2), 1330-1336
7. СБ Саидий. Определения понятий диктанта в теории музыки. Science and Education 3 (12), 823-828

8. Саидий, Саид Болта-зода. Бекзод Турсун угли Алиев. Простые, сложные и смешанные размеры музыки при проведении уроков дирижирования, креативные методы обучения. *Science and Education* 3 (5), 1484-1492
9. Саидий, Саид Болта-зода. Мурадова, Махлиё Раджабовна, Эрназарова, Азиза Фахритдин кизи. Интерактивные методы обучения творчеству русских композиторов классе фортепиано в детской музыкальной школы. *Science and Education* 3 (4), 1605-1611
10. Саидий, Саид Болта-зода. Алиев, Бекзод Турсун угли. Простые, сложные и смешанные размеры музыки при проведении уроков дирижирования, креативные методы обучения. *Science and Education* 3 (5), 1484-1492
11. Саидий, Саид Болта-зода. Эрназарова, Азиза Фахритдин кизи. Интерактивная методика обучения жанрам, созданных на народные лады, учащимся музыкальных и художественных школ. *Science and Education scientific journal* 4 (ISSN 2181-0842), 1618
12. Саидий, Саид Болта-зода. Механизмы формирования культуры почитания человеческих ценностей у старшеклассников на основе фольклора в хоре. *Science and Education* 4 (2), 1386-1391
13. Саидий, Саид Болта-зода. Психологические характеристики музыкальных звуков. *Узбекистан* 2 (2), 76-82
14. Ибрагимов, Умид Собиржонович, Саид Болтазода, Саидий. Современные методы формирования техники исполнения студентов на занятиях. *Science and Education* 4 (2), 1234-1239
15. Ропиева, Дурдона Акмаль кизи, Саид Болтазода, Саидий. Технологии формирования и развития вокально-хорового навыка студентов через народные песни. *Science and Education* 4 (2), 1330-1336
16. Саидий, Саид Болта-Зода, Мурадова, Махлиё Раджабовна, Эрназарова, Азиза ... Интерактивные методы обучения творчеству русских композиторов классе фортепиано в детской музыкальной школы. *Science, and Education* 3 (4), 1605-1611
17. Саидий, Саид Болтазода. О некоторых простейших обобщениях приёмов и методов по музыке общеобразовательной школе. *Science and Education* 3 (8), 196-203
18. Саидий, Саид Болта-Зода, Салимова, Бахринисо Бахромжон кизи. Вариационный подход к построению однородной музыки, размышление идеального подхода к её решению. *Science and Education* 3 (8), 138-144
19. Саидий, Саид Болта-Зода, Рустамов, Азизбек Рустам ўғли. Выработка отдельных музыкальных способностей: ритмического и тембрового слуха. *Science and Education* 3 (8), 151-155

20. Саидий, Саид Болтазода. Сложный принцип формообразования в изоритмическом сложений музыки. *Science and Education* 3 (11), 962-969
21. Саид Болта-Зода, Саидий. Основные направления возбуждения мелкой моторики по направление музыки. *Science and Education* 3 (10), 582-590
22. Саидий, Саид Болта-Зода. Песни, обработка народных песен и развития мастерства учащихся. *Science and education.* 3 (4), 1200-1205
23. Саидий, Саид Болта – зода. Об эффективном влиянии теории, в создании музыкального произведения. *Science and Education* 3 (12), 864 - 870
24. Саидий, Саид Болта-Зода, Ропиева, Дурдона Акмал кизи. Проблемы совершенствования управления музыкальной деятельностью дошкольного образовательного учреждения. *Science and Education* 3 (8), 183-188
25. Саид Болтазода, Саидий. Эффект образования музыки к системы общеобразовательной школы. *Science and Education* 3 (8), 224-230
26. Саид Болтазода, Саидий, Субхонов, Отабек Адилевич. Основы управления музыкального диктанта по сольфеджио. *Science and Education* 3 (3), 825-830
27. Саидий, Саид Болта-Зода. Обратный сдвиг гармоничный линии в многоголосных произведениях. *Science and Education* 3 (12), 871 -877
28. Саидий, Саид Болта-Зода. Повышение или понижение основных ступеней, знаки альтерации. *Science and Education* 3 (12), 878 - 884
29. Саидий, Саид Болта-Зода. Элементы абстрактной и абсолютной звучании музыкального звука. *Science and Education* 4 (1), 597-603
30. Саидий, Саид Болта-Зода. Теоретическое рассмотрение вероятности совпадения неаккордовых звуков в произведениях. *Science and Education* 4 (1), 556-562